

60 éve a MÁV Zenekar szolgálatában

Fodor András 1959. április 15-én csatlakozott az akkor még mindössze 14 éves MÁV Szimfonikus Zenekarhoz. 38 éven keresztül nagybőgőzött az együttesben, majd nyugdíjba vonulásakor elvállalta a kottatári feladatokat. Az ilyen minőségben eltöltött 22 évvel a háta mögött minden kollégát felülmúlt: 60 éve dolgozik a zenekarban, a zenekarért.

■ Miért esett a választása a MÁV Szimfonikus Zenekarra, miért pont ott kezdett dolgozni?

– Az életem egyik vezérmotívuma, hogy semmi újnak nem mondok ellent, először mindent megpróbálok. Ha tetszik, akkor aztán csinálom, ha nem tetszik, nem. A zene is így került az életembe. Kolozsváron születtem, gyerek voltam még, amikor az édesapámat elvitték málenkij robotra. Édesanyám hamar utána halt, így árván maradtunk hárman. Anyám bátyja, aki Pesten élt, örökbe fogadott minket az öcsémmel. Átkerültünk Magyarországra, gyakorlatilag nevelőszülőkhöz. A nagybátyámék polgári életre próbáltak nevelni minket, ami többek között azzal járt, hogy illet zenét tanulni. Zongorázni kezdtem, de egyáltalán nem szerettem, mert a tanárom egy idősebb néni volt, aki nem adott instrukciókat, csak újra és újra eljátszatta velem a darabot. Már izzadtam, de még mindig nem tudtam, mit kellene máshogy csinálnom. Mikor végre elmondta, mit tévesztettem el, már semmi kedvem se volt az egészhez. A nagybátyám baráti társaságában volt egy zenetanár, aki hallotta, hogy nyafogok; egyszer gondolt egyet, felajánlotta, hogy próbáljam meg inkább a bőgőt. Először nevettem rajta, mert még nem is láttam közelről nagybőgőt, de aztán kiderült, hogy a konzervatóriumi tandíj olyan alacsony, hogy szinte ingyen tanulhatok – szemben a zongoraórák borsos árával. Úgy gondoltam, felesleges a nevelőszüleim pénzét olyasmire költeni, ami úgysem megy: a konzervatóriumban a helyem! Persze azt nem terveztem, hogy zenész leszek: mindig is elektromérnök akartam lenni. Iskola mellett másodikos gimnazista koromtól jártam reggelente ehhez a tanárhoz; fél hétkor befűtöttem a kályhát, hétre jött a tanár, fél nyolcig nyúzott, és akkor mentem az iskolába. Nap mint nap így zajlott az életem, aztán jött az érettségi. Hamar kiderült, hogy nem vagyok jó káder, egymás után kétszer is próbálkoztam a felvétellel, de mindig azt a választ kaptam: sajnos nincs hely. Bele kellett nyugodnom, hogy engem nem fognak felvenni, akármit is csinállok. Akkor már négy éve álltam a nagybőgő mellett, és elkezdtem gondolkodni azon, hogy más megél a bőgőzésből, ez is egy foglalkozás. Miért ne próbálnám meg? Ekkor kezdtem intenzíven gyakorolni, olyannyi-

ra, hogy később végül tanári diplomát is szereztem. A négy konzis év nem múlt el fölöttem nyomtalanul: a baráti körömben zenekarok alakultak. Ekkoriban nagy divat volt hétvégén a szakszervezeti táncmulatság. Oda pedig tánczenekar kell! Hamar rám találtak, egy-egy ilyen alkalommal én is mentem, zenéltem. A szakszervezeteknek általában volt saját amatőr szimfonikus zenekara is; például az építőknak, a vízműveseknek, a vasasoknak. Fizették a próbákat, alkalmanként egy buszjegy árára való pénzt, ami ugyan nem volt sok, de hónap végére sikerült 20-30 forintot is összegyűjteni, ami egy diáknak mindig jól jött. Ekkor még alkalmi feladatokban gondolkodtam, itt-ott mindig hiányzott egy ember. Ez történt a MÁV-nál is, talán betegség miatt. A zenekar technikai vezetője, a „cuccos”, aki a hangszerekkel foglalkozik, az egyik szakszervezeti együttesnél találkozott velem. Pár szót váltottunk, ő hívott, hogy segítsék. Én semmire nem mondok kapásból nemet, ezért azt feleltem: persze, megpróbálom. Ez 1959-ben volt, ekkor kerültem a zenekarhoz; a diplomát már a munka mellett szereztem meg 1963-ban. Akkor Lukács Miklós volt a zenekar művészeti vezetője; ő vett fel, és azóta is itt vagyok. Az évek során sokat turnéztam az együttesrel, és nagy szerencsém volt, hogy nyaranta a zenekaron belül alakult kamarazenekarral is utazhattam. A vezetőség ezt eléggé szorgalmazta, hiszen a kamarazenekari játék kitűnő módja a zenei képességek fejlesztésének. A szabadság alatt szalonzene-t játszottunk.

■ Honnan jött az ötlet, hogy a kottatári feladatokkal is foglalkozzon?

– Mikor 1997-ben nyugdíjba mentem, azt gondoltam: most aztán arany életem lesz, hiszen már megtapasztalhattam, hogy gyakran távol marad valaki betegség, koncert, más elfoglaltság miatt, kellenek az alkalmi kisegítők. Na majd most ráérek; a fél világot bejárom, annyit hagnizom, amennyit csak bírok! De a sors közbeszólt: a zenekar vezetése megkérdezte, nem akarom-e a kottatárat rendbe tenni, kezelni. Addig erre nem volt ember, mindig a zenészek valamelyike vállalta alkalm szerűen, némi plusz pénzért. A MÁV Szimfo-

tem „könyvtáros”, nincs meg az a háttér, de kezdek tisztában lenni a dolgokkal, ahogyan napról napra foglalkozom a partitúrákkal, szólamanyagokkal, és ez pillanatnyilag elég.

■ Aktív éveiben a bőgőzés minden idejét kitöltötte?

– Az a szokásom, hogy ismeretlenül semmi-re sem mondok nemet, egy egészen különleges helyzetbe sodort. 1960 és 63 között egy zenekari kollégám valamilyen úton-módon kapcsolatba került egy agárdi sportegyesülettel, amely vitorlázással foglalkozott. Azt mondta nekem: hajót fognak építeni, ha van kedvem, csatlakozhatok. Persze volt kedvem, így a próbák után a fél kettes vonattal – filléres személyzeti vonatjeggyel – leutaztunk a Velencei-tóhoz. Fúrtunk-faragtunk, míg a végén valóban elkészült egy Kalóz vitorlás. A vezetőnk egy asztalosmester volt; ugyan nem volt képzett hajóács, de a szerszámok kezeléséhez értett, és jól irányította az építést. A megvásárolt nyers deszkákat sablonnal kijelöltük, felszabdaltuk – dolgoztunk rajta szalagfűrészszel, körfűrészszel, gyalugéppel. A kész alkatrészeket összeépítettük. Amikor megnősültem, már nem jártam a tóhoz, de a vitorlázás a családom saját szenvedélye lett: most épp a lányom vitorlázik, amikor csak teheti. A család másik része egyéb sportokkal foglalkozik: öttusáznak, vívnak, taekwondóznak és jégkorongoznak, de a vizet mindenki nagyon szereti.

nikusok feladatait a rendszerváltás előtt nagyrészt az Országos Filharmónia határozta meg; volt ugyan egy bérleti sorozat a Zeneakadémián, ami havonta két alkalmat jelentett magunk által meghatározott programmal és közreműködőkkel, de az összes többit ők szervezték nekünk. Többnyire ifjúsági előadások voltak szombaton és vasárnap, hét közben pedig vidéki koncertek – tekintélyes mennyiségű feladatot kaptunk, és a kottaanyag szintén a Filharmóniától jött. A fellépés után visszaadtuk a komplett anyagot. A rendszerváltás után az Országos Filharmónia megszűnt, megyei székhelyekre tagozódott, így a foglalkoztatásunk is, a kottákkal való ellátottságunk is megszakadt. Szerencsére ez egy hosszabb folyamat volt, de még így is újra kellett gondolni mindent, többek között a kottatárunkat is. Saját lábunkra kellett állni, de még ekkor sem volt állásban foglalkoztatott kottatárosunk. Engem most így titulálnak, de ezt az elnevezést nem szeretem, nekem nincs ilyen végzettségem. Nem tanultam a szakmát; amit teszek, azt a saját tapasztalatom és elképzelésem alapján teszem. A főnökséggel úgy egyeztem meg, hogy amit én elvártam volna egy kottatár kezelőjétől, azt fogom nyújtani a legjobb tudásom szerint. Ettől nem let-

■ Mikor megérkeztem, épp a számítógépen dolgozott. Hogyan került kapcsolatba a komputerrel?

– Mindig is érdekelt a számítógép, a fiam révén egészen korán megérintett ez a szakterület. A családban azóta van több tanult programozó is, de a kezdeti időkben ez még kuriózumnak számított. A fiam nagyon intenzíven öttusázott, ezért kevés ideje maradt a tanulásra, végül sport érettségit szerzett. Érettségi után egy ideig még folytatta az edzéseket, de amikor már kevésbé intenzíven sportolt, akkor egy polgári foglalkozás után kellett néznie. Eleinte újságkihordásból élt, de én rábeszéltem, hogy tanulja meg a számítógép kezelését. A Számalknál indultak tanfolyamok; akkoriban még hosszú parancssorokat, különböző jeleket kellett beírni ahhoz, amit ma egy kattintással intéznek el. Vettem neki egy Commodore 64-est, ő azon dolgozott. Azóta is a programozás tölti ki a napjait, persze ma már egészen más szinten foglalkozik vele. Amikor a fiam gyakorolta a gép mellett, amit tanult, én lestem a válla fölött a billentyűket. Nagyon érdekelt, és az ő segítségével én is rengeteget tanultam. Most ott tartunk, hogy már nem is a fiam: az unokám segít, ha elakadok.

┃ *Min dolgozik most a számítógéppel?*

– Amit a monitoromon látott, az egy Bartók-kézirat az egyik vonósnégyesből; annak idején úgy vitték be a gépbe, hogy látszik az oldal széle a lapon, sötétszürke csíkok vannak. Kimásolom a szegély megfelelő színű darabját, beillesztem, így eltűnik a szürkeség, sokkal szebb a kotta képe. Ahol szükséges, levágom a felesleges részeket. De a közelmúltban mást is csináltam: játszottuk Bartóktól a Concertót. Amikor 1959-ben idekerültem, annak a kottája már itt volt. Az évek során előregedtek a lapok, olyan is van, ahol hiányzik egy-egy hang a megtört, szétmorzsolódott lapszélről. Hát bizony ezeket pótolni kell, méghozzá úgy, hogy a kiadói jogokat ne sértsük. A zenei anyagot a javítás során a partitúrából tudtam ellenőrizni. Különböző nem érzem tehernek, hogy ezzel foglalkozom: úgyis csinálnék valamit. Itt lehetek a régi környezetben, segíthetek a volt kollégáimon, tetszik a dolog, szívesen foglalkozom vele, nagyon érdekel, még fizetnek is érte, akkor miért ne tenném? Az a szerencsém, hogy egészségileg bírom. Reggel magamtól ébredek, és késő délutánig dolgozom, attól függően, mennyi a tennivaló – amit kérnek tőlem, és amit magamnak kitalálok. Ezek mind szinte a hobbi-jaim: a kottamásolás, a kottagyártás, a tisztítások nincsenek a munkaköri leírásomban.

┃ *Miért fontos az Ön számára, hogy rendbe tegye a kottákat?*

– Sokszor kerül a kezembe olyan kotta, ami szép ugyan, de teljesen használhatatlan: rossz helyen kell lapozni, vagy nem lehet átlátni a hangcsoportokat. Az ilyen kottákat szeretem újraserkeszteni, olyat készíteni belőle, amit örömmel használnak a zenészek. Nem kevés fáradság ugyan, de nagyon meghálálja magát, ha jól szerkesztett kottával dolgozhatnak. Csak az tudja, a jó kotta mekkora könnyebbséget jelent, aki már vesződtött rosszul tördelt anyaggal a pódiumon.

┃ *Sosem merült fel, hogy átmenjen egy másik zenekarba?*

– Dehogynem! De aztán valahogy mindig lekéstem róla. Mikor hezitáltam, hogy belefogjak-e egy másik együttesnél a bőgőzésbe, mindig olyan lehetőségeket kaptam, amik megfeleltek az akkori céljaimnak, így nem láttam szükségét, hogy váltsak, változtassak. A körülményekhez képest nyugodtan és jól éltem.

┃ *Mit gondol a zenekar mostani állapotáról, az arcu-
latáról, a működéséről?*

– Mindig kíváncsian nézem át a munkarendet, hiszen a napi történésekben már nem veszek részt. A kollégák beszélgetéseit akkor hallom, amikor jönnek a kottákért. Szerintem, ami a zenekarral történik, ismerve a hatvanéves folyamatot, nagyon pozitív. Lendvai György a harmadik ciklusát tölti itt, érkezése óta más irányt vett a zenekar élete. Ő az első olyan igazgatónk, aki ta-

nulta a zenekarok menedzselését, ez nagyon meglát-
szik. Én drukoltam és drukolok minden vezetőnek,
de szeretem ezeket az új ötleteket. Gyuri egészen más
műsorpolitikát folytat, és a közönségszervezés, vala-
mint a zenekaron belüli szervezeti dolgok is megújul-
tak. Ez mind előre vitte az együttest, arról nem beszél-
ve, hogy az anyagiakra is gondja van. Jó, hogy ma már
nem kérdés, megkapja-e a fizetést a hónap végén a mu-
zikus. Megváltozott, kiszínesedett az arculatunk, ezek
fontos és tetszetős dolgok. A hivatalos aláírásunk mel-
lett az interneten rögtön látszik a következő koncert
programja is. Amennyit látok az újdonságokból, az ne-
kem tetszik.

┃ *Sosem érez kísértést, hogy visszaálljon a zenekarba?*

– Ma már nem. A kottatár működtetése sokkal több
energiát igényel, mint gondoltam. Emellett a rendsze-
res gyakorlás azért kicsit alacsonyabb hőfokon műkö-
dik. Mikor nyugdíjba mentem, azt hittem, a kottatárral
együtt a haknizás is menni fog, de ahogy a mindennapi
feladatok megérkeztek, rájöttem, hogy ez egy egész em-
bert kíván. Ritkábban fogadtam el a hakni-felkéréseket,
így egy idő után ki is koptam abból a körből, ahonnan
a kíséítőket hívták. De nem bánom, mert ezzel párhü-
zamosan megtaláltak azok, akiknek a kották miatt volt
szüksége rám.

┃ *Szoktak kottákat kölcsönözni is?*

– Igen, előfordult már. Ha van a zenekarnak hozzá-
férhető, jogtiszta kottája valamiből, akkor szívesen se-
gítek más együtteseknek is.

┃ *A bőgőzésben volt, vagy a szerkesztésben van több
öröme?*

– A bőgőzés összességében egy hatalmas élmény
volt. Sose felejttem el azokat a koncerteket, amikor szin-
te extázisban jöttem le a színpadról. El sem tudtam
aludni az ilyen napokon, például a Csajkovszkij: IV.
szimfónia eljátszása után. Nagyon szép emlék nekem az
oroszhedűs-karmester, Mark Gorenstein dirigálása.
Gorenstein hedűsnek is kitűnő volt; nálunk többek
között Scsedrin Carmen szvitjét vezényelte. A mai na-
pig végigfut a hideg a hátamon, ha csak eszembe jut.
Elmondhatatlan szuggesztíóval dirigált, egy életre szó-
ló élményt adott. Mikor nem zenész barátaimmal be-
szélgetek, gyakran kérdezik: tulajdonképpen mit csinál
a karmester? Varázsol a dobogón? Próbálok elmagya-
rázni, hogy amit elképzelsz a zenéről, azt adja át a muzsi-
kusoknak. Úgy olvassa a kottát, mint az átlagember a
könyvet. Nehéz megérteni, hogy minden karmester
más, a saját személyiségével hat a zenészekre. A dolog
lényege az az aura, ami körülveszi őt, ez alakítja ki azt,
ami végül megszólal a színpadon. Szerencsés ember va-
gyok, hogy ilyesmit közelről átélhettem. Ajándék pillá-
natok voltak.

Mechler Anna